

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ГЕНДЕР» ТА ЙОГО ОЗНАКИ

У статті розглянуто поняття «гендер» та «гендерна рівність», з'ясовані поняття «чоловік» і «жінка» та їх роль як особистостей. Пропонується декілька варіантів визначення поняття «гендер», його аспекти.

Ключові слова: гендер, гендерна рівність, стать, чоловік, жінка

The article examines the concept of gender and gender equality, explains the concepts of «man» and «woman» and their role as individuals. Several options for defining the concept of «gender» and its aspects are offered.

Key words: gender, gender equality, sex, man, woman

У мовознавстві останнім часом відбувся перехід від лінгвістики, яка впливає з природи мови, до лінгвістики, що вивчає мову через зв'язок із людським мисленням і діяльністю людини.

Мовні гендерні відмінності – одні з одиниць, які постійно змінюються у соціолінгвістиці. Порушену нами тему досліджували Ф. С. Бацевич, М. В. Холод, О. І. Горошко. Сотні праць присвячені гендерним проблемам, проте деякі питання залишаються досі нерозкритими.

Мета статті: показати процес творення та узагальнення гендерних досліджень у сучасному мовознавстві; висвітлити зміст і сутність поняття «гендерна рівність» завдяки характеристиці визначень «чоловік» та «жінка».

Поняття «гендер» з'явилося порівняно недавно, хоча вже має безліч визначень і думок.

Зауважимо, що визначення понять «стать» і «гендер», які на перший погляд здаються схожими, насправді зовсім відрізняються одне від одного.

Гендер – це поняття культурне і соціальне. Воно вказує на певні риси характеру та особливості поведінки, які вважають характерними для певної статі.

Стать зумовлена структурою генів і є поняттям *біологічним*. Психологи та соціологи стверджують, що до категорії «стать людини» відносять поняття «чоловік» та «жінка».

Ми дослідили ці поняття та констатуємо, що **чоловік** – це той, хто має функціональні та морфологічні ознаки, за якими визначається чоловіча стать. Визначення «чоловік» також може позначати гендерну ідентичність, а не стать людини. Зі свого боку, **жінка** – людина жіночої статі або гендера. Слово «жінка» зазвичай означає дорослу людину, а для позначення дитини або підлітка використовують слова «дівчинка» та «дівчина». У деяких випадках слово «жінка» використовують незалежно від віку, наприклад, у виразі «права жінок». Слово «жінка» також може означати гендерну ідентичність, а не стать людини.

У нашому суспільстві більшість людей звикли вважати, що жінка – це передусім мама, яка виховує дітей і виконує усю хатню роботу, а чоловік у цей час повинен працювати й утримувати родину. Зараз суспільство визнає, що між чоловіком і жінкою повинні бути рівні права. У кожної особи незалежно від статі має бути змога реалізувати себе, зробити внесок у національний, політичний, економічний, соціальний і культурний розвиток.

З поняттям «гендер» набагато складніше. Це слово є калькою з англійської мови, тому однозначного перекладу українською немає, його часто замінюють на «стать». Термін «гендер» походить від латинського «gender» – це окремі соціальні ролі, які виконують чоловік та жінка.

За словами М. І. Крочука, «гендерна рівність – це складник загального принципу рівності, який: охоплює рівність прав, рівність можливостей, забезпечення рівних умов для реалізації прав та можливостей, гендерну симетрію; визначає однаковий правовий статус особи в суспільстві; стверджує основні права особи-жінки та особи-чоловіка» [4, с. 470].

Ф. С. Бацевич тлумачить гендер «як системну характеристику соціального порядку, яка постійно відтворюється як у стосунках свідомості, так і в структурах міжсуб'єктної взаємодії» [1, с. 152].

На думку О. Л. Бессонової, гендер є «мисленнєвим конструктором або моделлю, що введено для більш адекватного та коректного опису проблем статі й розмежування його біологічних та соціокультурних функцій» [2, с. 19].

О. І. Горошко зауважує, що «...у теорії, що розглядає гендер як стратифікаційну категорію, під гендерною стратифікацією розуміється процес, за допомогою якого гендер стає основою соціальної стратифікації, а сприймані гендерні відмінності стають систематично оцінюваними. Разом з гендером такими стратифікаційними категоріями виступають клас, раса, вік і таке інше» [3, с. 25].

Ми проаналізували кілька підходів сучасних науковців на поняття «гендер». Отже, гендер – категорія соціолінгвістики, що вказує на набір рольових і соціальних самовизначень, які можуть збігатися зі статевими стереотипами або ж відрізнятися від них. Але проаналізувавши його, зазначимо, що він не становить собою лінгвістичної категорії, проте може дати інформацію щодо ролі гендеру в різних культурах, уявлення про гендерні та поведінкові норми, маскуліність та фемініність, особливості стилю (жіночих або чоловічих), вплив гендеру на зможу вивчати мову, тематичність та фрагментарність сфер мовної картини світу.

Особливості гендеру, його ознаки можуть змінюватися з часом, властивий людям різної статі, є культурною традицією, може відрізнятися в країнах, а інколи навіть в одній.

Підсумовуючи, констатуємо, що матеріали нашого дослідження зараз є дуже актуальними і будуть корисними в майбутньому до тих пір, доки люди різної статі спілкуються між собою і живуть у соціумі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ, 2004. 344 с.
2. Бессонова О. Л. Оцінний тезаурус англійської мови: когнітивно-гендерні аспекти. Донецьк, 2002. 362 с.
3. Горошко О. І. Мовна свідомість: гендерна парадигма. Харків, 2003. 440 с.
4. Крочук М.І. Гендерна рівність як складова загального принципу рівності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 4. С. 464–471.

Рекомендує до друку науковий керівник професор Олексенко В.П.